

DOI 10.24144/2077-6594.4.1.2022.277090

*«Громадське здоров'я – це наука,
якою повинні володіти всі фахівці галузі охорони здоров'я».
Олег ЛЮБИНЕЦЬ, 2018 рік*

**Кафедрі громадського здоров'я
Львівського національного
медичного університету
імені Д. Галицького – 35 років**

**35 years of the Department
of Public Health of D. Halytsky
Lviv National Medical University**

Історія кафедри громадського здоров'я починається зі створення першої в Україні кафедри організації і управління охороною здоров'я на факультеті підвищення кваліфікації лікарів.

Реалізація спільного наказу між Львівським державним медичним інститутом та Львівським обласним відділом охорони здоров'я Львівського облвиконкому щодо вдосконалення діяльності курсу «Управління охороною здоров'я» увінчалася тим, що 19.11.1987 року по Львівському ордена Дружби народів державному медичному інституті, на виконання листа МОЗ України за №8-02-74 від 26.10.1987 року, відбувся наказ за №1558 «Про реорганізацію доцентського курсу в кафедру «Організації і управління охороною здоров'я факультету вдосконалення лікарів і провізорів». Таким чином, новостворена кафедра організації і управління охороною здоров'я на факультеті вдосконалення лікарів і провізорів у Львівському ордена Дружби народів державному медичному інституті стала першим освітнім підрозділом в післядипломній освіті для підготовки та перепідготовки керівних кадрів для практичної охорони здоров'я не тільки в Україні, але і на теренах колишнього союзу.

Першим завідувачем кафедри організації і управління охороною здоров'я у 1988 році було за конкурсом обрано кандидата медичних наук, доцента Базилевича Ярослава Петровича, а викладачами цієї кафедри стали: кандидати медичних наук Телішевська Марія Григорівна, Фенюк Павло Йосипович, Чаклош Ігор Миколайович та асистент Пирогов Анатолій Андрійович.

Кафедра була організована на теренах новозбудованого Львівського обласного діагностичного центру, що на вул. Пекарська, 69 б.

Вагомим доробком колективу кафедри стало те, що у 1992 році в університеті був організований курс медичної інформатики (зав. курсом – асистент, кандидат технічних наук Бучко Я. Ю.), де слухачі кафедр факультету вдосконалення лікарів і провізорів оволодівали знаннями з основ медичної інформатики, а також в автоматизованому тестовому режимі в комп'ютерному класі всі одночасно демонстрували наявні (вхідний рівень) та набуті (заклучний рівень) знання за конкретною лікарською спеціальністю та відповідною атестаційною категорією. У 1995 році курс медичної інформатики у Львівському державному медичному університеті був реформований у кафедру медичної інформатики (зав. кафедри – Сабан О. Я.), де окрім слухачів кафедр факультету вдосконалення лікарів і провізорів, знаннями з основ інформатики почали оволодівати і студенти.

У травні 1998 року вперше в Україні на кафедрі організації і управління охороною здоров'я для організаторів охорони здоров'я було започатковано навчальну дисципліну «Біоетика в системі охорони здоров'я та медичній освіті», яку почала викладати монахиня чину Згромадження сестер служебниць Непорочної Діви Марії УГКЦ сестра Діогена (Терешкевич Г.Т.), що була зарахована на посаду асистента кафедри. З вересня 1998 року навчальну дисципліну «Біоетика та християнська етика» у Львівському державному медичному університеті (кафедра гуманітарних дисциплін – зав. кафедри Снігур А. А.) почали викладати для студентів як елективний курс, а з 2005 року «Основи етики та біобезпеки» читаються кандидатом наук з державного управління доцентом Терешкевич Г.Т. як нормативна дисципліна для студентів на кафедрі філософії та економіки (зав. кафедри – професор Держко І.З.).

Наукове напрацювання Ярослава Базилевича – організаційно-управлінська інновація «Медичного обслуговування населення на первинному рівні за принципом «сімейної медицини», була вперше запроваджена до практичної системи охорони здоров'я у вересні 1988 року. Це дало можливість колективу кафедри реалізувати та розпочати у практичній охороні здоров'я на базі поліклініки № 2 м. Львова (головний лікар Євген Полатайко) перший річний медико-соціальний експеримент із впровадження сімейної медицини в Україні.

Результати реалізації експерименту «Сімейний лікар» на первинному рівні медичної допомоги та його науковий супровід кафедрою були обговорені в жовтні 1989 року у місті Львові на розширеній нараді науковців і працівників

охорони здоров'я під егідою МОЗ України і схвалені до подальшого впровадження даного нововведення до практичної охорони здоров'я та медичної освіти в Україні.

Викладачами кафедри здійснювався організаційний та науково-методичний супровід також таких організаційно-управлінських форм надання медичної допомоги населенню як: організація роботи денних і домашніх стаціонарів, діагностичного відділення центральної районної лікарні, відділення диспансеризації в поліклінічному закладі з використанням автоматизованої системи управління здоров'ям населення тощо.

На кафедрі були напрацьовані нормативно-правові проекти документів, що засвідчували певну точку зору стосовно перетворень у діючій системі медичної допомоги, серед яких: Національна концепція розвитку охорони здоров'я громадян України; Законопроект «Основи законодавства про охорону здоров'я»; Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні; Концепція первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини; Законопроект про запровадження в Україні страхової медицини.

В той час на кафедрі також працювали проф. Ладний О. Я., проф. Огірко І. В., доценти Рудень В.В., Мікієвич Є.І. кандидати наук Бучко Ю.Я., Мажак І.М., асистенти Ердманіс Д.Ф., Цвенгрош Ю.Г., Стасюк О.І., Долинська О.М., Острроверха Ю.А., Дячишин В.І., Фуртак І.І., Гринаш В.М., Щерба Г.І., Пилипенко А.А., старші лаборанти Шабаліна Л.І., Пашкаускас Г.Є., Берко І.П., техніки Сенишин Р.М., Шубенко О.Р., лаборанти Циганова М.А., Навроцька Н.І., Касіян О.П.

У 2000-2001 році кафедрою керував доцент, кандидат медичних наук, Хобзей Микола Кузьмич.

З 2002 року і по теперішній час кафедрою очолює професор, доктор медичних наук Любінець Олег Володимирович.

Навчальна робота кафедри організована за наступними напрямками:

- підготовка спеціалістів за спеціальністю «Організація і управління охороною здоров'я»;
- передатестаційне вдосконалення слухачів за спеціальністю «Організація і управління охороною здоров'я»;

- проведення курсів тематичного вдосконалення для головних лікарів, заступників головних лікарів з медичної роботи, з експертизи непрацездатності, з поліклінічної роботи, лікарів-статистиків, методистів, держслужбовців управлінь та відділів охорони здоров'я за спрямуваннями: «Актуальні проблеми організації в охороні здоров'я», «Організація надання екстреної медичної допомоги на дошпитальному та ранньому шпитальному етапах», «Реформування системи охорони здоров'я на сучасному етапі в контексті програми реформи Президента України», «Валеологічні аспекти лікарської практики в контексті реформи охорони здоров'я

України», «Реформування системи охорони здоров'я на сучасному етапі в контексті автономізації лікувально-профілактичних закладів»;

- проведення курсів «Організації і управління охороною здоров'я» для слухачів курсів спеціалізації «Загальна практика – сімейна медицина»;
- проведення циклів занять «Медична статистика» і «Маркетинг та менеджмент в охороні здоров'я» для клінічних ординаторів першого року навчання;
- проведення курсів «Організації і управління охороною здоров'я» для інтернів за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина».

Навчальний процес зосереджено на питаннях управлінського забезпечення функціонування й удосконалення діяльності існуючої системи охорони здоров'я, а також щодо висвітлення найбільш актуальних питань управління лікувально-профілактичними закладами та організації лікувально-діагностичного процесу в сучасних умовах в Україні та за кордоном. При проведенні лекційних, практичних та семінарських занять висвітлюються питання щодо методів організації і управління, планування та прогнозування у сфері охорони здоров'я.

Окремі практичні та семінарські заняття проводяться кафедрою у закладах охорони здоров'я. Базами кафедри служать: Львівський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики, Львівська обласна клінічна лікарня, Львівський регіональний лікувально-діагностичний онкологічний центр, Львівський обласний спеціалізований диспансер радіаційного захисту населення, Львівський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, Комунальна Львівська міська лікарня «Хоспіс», лікарські амбулаторії загальної практики – сімейної медицини: с.Зимна Вода, с.Зіболки, с.Холодновідка, ТзОВ «Медичний центр Святої Параскеви», ТзОВ «Медичний центр «Євроклінік», ПП «Медіс», клініка «Біокурс» та інші.

З метою оптимізації діяльності медичних установ на місцях і мінімізації матеріальних витрат кафедрою широко використовується виїзна форма циклових занять, які проводилися в містах Львівської області, а також м. Луцьк, м. Ковель, м. Ужгород, м. Мукачєво, м. Івано-Франківськ, м. Рівне, м. Звягель, м. Саки, м. Сімферополь, м. Херсон та інші.

На кафедрі є практика запрошення до виступів з лекціями ведучих закордонних спеціалістів з питань громадського здоров'я. Лекцію на тему «Проблеми громадського здоров'я у світовій медицині» для слухачів циклу спеціалізації прочитав фулбрайтівський стипендіат професор Девід Нордстром з Університету штату Мінесота, США, заняття з слухачами проводив професор коледжу громадського здоров'я Університету штату Кентуккі, США Раймонд

Хілл, лекцію на тему «Фактори ризику серцевих захворювань – значення і профілактика» прочитав професор Йозеф Новотний, старший викладач студій здоров'я Вищої політехнічної школи м. Єглава, Чехія.

У 2004 році доценти Любінець О. В. і Сенюта І. Я. вперше в Україні підготували, а Міністерством охорони здоров'я України 27 вересня 2004 була затверджена програма «Медичне право» для факультетів післядипломної освіти вищих медичних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти МОЗ України, що відіграло значний вклад в подальше впровадження навчання з медичного права у медичних вузах. Продовженням стало створення першої в Україні кафедри медичного права, яку очолила тоді кандидат, зараз професор, доктор юридичних наук Ірина Сенюта.

Кафедрою у 2011-2012 роках у співпраці з головним лікарем Любомльської ЦРЛ Володимиром Дибелем та за активної підтримки голови Волинської ЛОДА Бориса Климчука реалізовано проект створення територіального медичного об'єднання «Єдиний медичний простір Любомльського і Шацького районів» у Волинській області.

Співробітниками кафедри здійснено науковий супровід організаційно-управлінських експериментів з впровадження інновацій в систему управління мережею лікувально-профілактичних закладів у Львівській, Волинській, Полтавській, Миколаївській, Херсонській областях і Автономній Республіці Крим.

За активної ініціативної участі співробітників кафедри на базі Зіболківської амбулаторії сімейної медицини у 2000–2004 роках вперше в Україні було створено автоматизоване робоче місце лікаря загальної практики–сімейної медицини. Про результати цієї розробки кафедри заступник голови Львівської ОДА Богдан Матолич в лютому 2004 року доповів на підсумковій колегії МОЗ України в м. Комсомольську Полтавської області, яка прийняла рішення розширити ці ініціативні розробки на інші регіони країни для їх адаптації і апробації. Створена на цій основі модель управління охороною здоров'я населення регіону була рекомендована органам місцевого самоврядування для впровадження в практичній системі охорони здоров'я на місцях виїзним засіданням Комітету Верховної Ради України в травні 2008 року після тижневого вивчення і схвалення висновку групи експертів МОЗ України.

Від часу створення кафедри проведено 446 циклів з підвищення кваліфікації керівників медичних закладів. За цей період навчанням було охоплено більше 10 тисяч слухачів. Основний контингент слухачів, як передбачено планами МОЗ України, формується із західних областей.

З ініціативи та за безпосередньої участі співробітників кафедри було організовано та проведено понад 200 науково-практичних конференцій, більше 1 000 семінарів, диспутів, круглих столів та проблемних дискусій з актуальних питань управління охороною здоров'я, як правило, спільно з обласними та міськими управліннями охорони здоров'я, Львівським регіональним інститутом державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, обласними, районними, міськими комунальними, державними, відомчими, приватними та іншими установами у Львівській, Волинській, Рівненській, Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Житомирській, Полтавській, Миколаївській, Херсонській областях та Автономній Республіці Крим.

Одним з напрямків підвищення кваліфікації керівників закладів охорони здоров'я різних форм власності було проведення міжнародних товариських зустрічей. За сприяння президента Польського Товариства Соціальної Медицини та Громадського Здоров'я професора Альфреда Овоца організовані зустрічі лікарів Львівщини, Волині, Закарпаття з медиками Воєводського Шпиталю імені Папи Яна Павла II в м. Замосць, Воєводського Спеціалізованого Шпиталю в м. Хелм (Польща), приватного медичного закладу «Szpital Specjalistyczny PRO-FAMILIA» та мережі приватних лікарських амбулаторій «Centrum Medyczne – Medyk» в м. Жешів.

Як результат тривалої співпраці колективом кафедри було організовано та проведено у Львові та Жешуві українсько-польські симпозиуми: «Досвід, реалії і перспективи розвитку систем охорони здоров'я» присвячений 25-річчю кафедри та 100-літтю Польського Товариства; «Сучасні проблеми організації амбулаторної медичної допомоги»; «Громадське здоров'я і реабілітація – імпакт «2017», 190 років курорту Трускавець». Участь у цих заходах брали і спеціалісти з інших країн Східної Європи.

За ініціативи професора Олега Любінца та підтримки ректора університету академіка Бориса Зіменковського Національним банком України випущена срібна ювілейна монета номіналом 5 гривень «225 років Львівському національному медичному університету» присвячена одному з найстаріших вищих медичних навчальних закладів України – Львівському національному медичному університету, якому в 1998 році присвоєно ім'я Данила Галицького. З університетом пов'язана діяльність багатьох відомих науковців, виникнення і становлення більше 20

наукових шкіл. Монету введено в обіг 28 жовтня 2009 року. Вона належить до серії «Вищі навчальні заклади України». Це перша ювілейна монета присвячена закладу вищої освіти Львівщини та перша – медичним університетам України.

Вже минуло 5 років з того часу, коли кафедра організації і управління охороною здоров'я відповідно до рішення Вченої Ради університету у 2018 році наказом ректора університету – академіка Національної академії медичних наук України професора Бориса Зіменковського була перейменована на кафедру ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. № 1002-р „Про затвердження Концепції реформування системи громадського здоров'я”, наказу МОЗ України від 03.11.2017 р. № 1363 „Про деякі питання реорганізації державних підприємств та установ МОЗ України”, відповідно до рішення Вченої Ради ЛНМУ імені Данила Галицького (протокол № 2-ВР від 28.02.2018 р.) наказом ректора від 13.04.2018 р. № 1272-з назву – «Кафедра організації і управління охороною здоров'я ФПДО» перейменовано на назву – «Кафедра громадського здоров'я ФПДО».

Наука громадського здоров'я вивчає питання пов'язані з організацією охорони здоров'я, її управлінням, політикою здоров'я, медичною інформатикою, культурою управління, медичним правом, здоров'ям населення, біостатистикою, системним аналізом, моніторингом та оцінюванням, економічними показниками системи охорони здоров'я. Звідси, питання профілактики захворювань, маркетингу та менеджменту, організація та управління медичною допомогою, вивчення впливу шкідливих факторів на здоров'я, переорієнтація в медичному обслуговуванні з лікування хворого на економічні механізми управління здоров'ям, опрацювання алгоритмів зміцнення здоров'я української нації та збереження її генофонду віднайшли свою реалізацію в навчальному процесі для керівників органів та закладів різних рівнів медичного обслуговування.

За роки існування кафедри були виконані і виконуються науково-дослідні роботи, що стосуються управління первинною медико-санітарною допомогою, організації денних та домашніх стаціонарів сімейної медицини. Результати даних робіт стали науковим підґрунтям для:

- формування політики, стратегії і тактики розвитку системи охорони здоров'я України;
- розробки методичних підходів з дослідження процесів управління в органах і закладах охорони здоров'я;
- удосконалення первинної медико-санітарної допомоги;
- розвитку позалікарняних видів медичного забезпечення населення;
- розвитку мережі денних стаціонарів амбулаторно-поліклінічних закладів;
- розвитку загально-лікарської та сімейної медичної практики, розробки та впровадження автоматизованого робочого місця сімейного лікаря;
- підвищення економічної ефективності використання ліжкового фонду в стаціонарах;
- удосконалення державного управління в сфері охорони здоров'я населення.

За час існування кафедри доктором медичних наук став чинний завідувач кафедри Олег Володимирович Любінець з захистом дисертаційної роботи на тему: «Медико-соціальне обґрунтування подовження середньої очікуваної тривалості життя населення України»;

Кандидатами наук стали:

- Рудень Василь Володимирович – «Організація та оптимізація діяльності домашніх стаціонарів терапевтичного профілю»;
- Мікієвич Євген Іванович – «Наукове обґрунтування комплексу заходів по зміцненню здоров'я та удосконаленню медичного обслуговування шахтарів Львівсько-Волинського вугільного басейну на основі медико-соціальних досліджень»;
- Дячишин Віра Іванівна – «Державне управління медикаментозним забезпеченням населення України на сучасному етапі формування ринкових відносин»;
- Терешкевич Галина Тарасівна – «Розвиток біоетики в Україні (державно-управлінський аспект)»;
- Сенюта Ірина Ярославівна – «Право людини на охорону здоров'я та його законодавче забезпечення в Україні»;
- Фуртак Іван Іванович – «Механізми державного управління у сфері охорони здоров'я в контексті європейської інтеграції України»;
- Середа Орест Миколайович – «Наукова спадщина Рудольфа Вейгля – винахідника вакцини проти висипного тифу»;
- Олексюк Ольга Богданівна – «Медико-соціальне обґрунтування моделі запобіжної госпіталізації в педіатрії»;
- Комар Володимир Степанович – «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі відновного лікування населення з хворобами шкіри та підшкірної клітковини»;
- Чемерис Наталія Михайлівна – «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі профілактики вживання психоактивних речовин студентською молоддю»;
- Гржибовський Ярослав Леонідович – «Медико-соціальні детермінанти здоров'я сільського населення та обґрунтування концептуальної моделі моніторингу його показників».

Співробітники кафедри брали участь у роботі Дорадчої ради з питань охорони здоров'я Комітету з питань охорони здоров'я Верховної Ради України, міждисциплінарної робочої групи МОЗ України з впровадження медико-економічних стандартів в управління охороною здоров'я та їх моніторингу, робочої групи МОЗ України з мінімізації наслідків економічної кризи для системи охорони здоров'я, робочої групи МОЗ України з розробки медико-соціальних стандартів та нормативів фінансування у сфері охорони здоров'я, Координаційної ради з питань розвитку сімейної

медицини Львівської облдержадміністрації. В даний час працівники кафедри беруть участь у роботі Координаційної ради з питань профілактики неінфекційних захворювань Львівської ОДА (Любінець О.В.), Громадської ради при ЛОДА (Любінець О.В.), Госпітальної ради госпітального округу Львівщини (Зуб В.І.), Атестаційної комісії з атестації організаторів охорони здоров'я Департаменту охорони здоров'я Львівської ОДА (Любінець О.В.).

На кафедрі в даний час виконується науково-дослідна робота «Неінфекційні захворювання: основні детермінанти негативного впливу на стан громадського здоров'я в Україні».

За час діяльності кафедри працівниками кафедри опубліковано понад тисячу наукових праць, випущено 22 монографії і 9 навчальних посібників, а також 33 інформаційних листів, методичних рекомендацій та робочих програм, затверджених МОЗ України. Отримано 13 Свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір. У закордонних виданнях, в т. ч. наукометричних баз, працівниками кафедри опубліковано більше 120-ти наукових робіт. Завідувач кафедри, професор Олег Любінець є членом редакційних рад чотирьох науково – практичних журналів, в т. ч. 2 закордонних: «Annals of Agricultural and Environmental Medicine» (Польща) та «Professional journal of nursing and midwifery» (Словаччина).

Завідувач кафедри професор Олег Любінець є членом Спеціалізованої вченої Ради Д 61.051.09 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальностями 14.01.15 «Нервові хвороби» та 14.02.03 «Соціальна медицина» в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» МОН України.

Кафедрою громадського здоров'я налагоджені наукові зв'язки з кафедрою наук про здоров'я Ужгородського національного університету (завідувач кафедри професор Генадій Слабкий), Польським Товариством Соціальної Медицини та Громадського Здоров'я (президент професор Alfred Owoc), з медичним інститутом Державного навчального закладу імені Яна Гродка в м. Санок (директор інституту доктор медицини Izabela Gaska).

В останні роки на кафедрі працювали доценти Паробецька І.М., Гутор Т.Г., Телішевська М.Г., Мікієвич Є.І. кандидати наук, асистенти – Лобойко М.С., Комар В.С., Чемерис Н.М., Терешкевич Г.Т., Фуртак І.І., Серета О.М., Ябчанка О.В., Трач В.П., асистенти – Варава А.І., Матюшко Є.М., Макух Н.І., Кавчук М.Р., Гичка М.М., Тертичний П.П., Колачинський М.І., Кашуба Я.М., Гузар О.З., Сакалош А.В., Цісінський Б.Л., Гринаш В.М., Давидів М.Р., Пилипець Я.Д., Вуїв О.Г., Пошивак Т.П., Пилипчук Н.Г.; старші лаборанти Гетьман Н.М., Ткачук Ю.І., Верес Н.В.; лаборант Циганова М.А.

На даний час на кафедрі працюють: завідувач кафедри професор Любінець Олег Володимирович, професор Рудень Василь Володимирович, доценти Дутка Ігор Юрійович, Гржибовський Ярослав Леонідович, Олексюк Ольга Богданівна, старші викладачі Ходор Орест Євгенович, Олійник Андрій Миронович, кандидат медичних наук асистент Зуб Володимир Іванович, асистент Децик Михайло Олександрович, старші лаборанти Мозіль Мар'яна МIRONIVNA, Самчук Богдан Миколайович, Лебедева Людмила Михайлівна, лаборанти Костишин Оксана Володимирівна, Навроцька Наталія Іванівна, Швець Надія Михайлівна.

На кафедрі навчаються в аспірантурі та виконують дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеню доктора філософії Михайло Децик, Вікторія Мілашовська, Всеволод Боровець, Андрій Коваль.

Плани кафедри на майбутнє:

- з метою подальшого розвитку науки і підготовки фахівців до самостійної науково-практичної та викладацької діяльності у сфері громадського здоров'я, здатних розв'язувати складні задачі і проблеми у зазначеній сфері заплановано підготувати до затвердження освітню програму другого (магістерського) рівня вищої освіти 229 «Громадське здоров'я»;

- залучення до лекцій провідних фахівців з громадського здоров'я та організаторів охорони здоров'я з інших ЗВО України та зарубіжжя;

- розробка нових циклів тематичного удосконалення: «Економічні основи діяльності медичних закладів» та «Промоція здоров'я».

35 років – це порівняно невеликий вік для кафедри Львівського національного медичного університету, якому виповнилося 238 років. Водночас за ці три з половиною десятиліття колектив кафедри досягнув вагомих здобутків і зробив важливі напрацювання у галузі громадського здоров'я. У наших найближчих планах – підготовка до затвердження освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти 229 "Громадське здоров'я"; залучення до лекцій провідних фахівців галузі громадського здоров'я та організаторів охорони здоров'я з інших закладів вищої освіти України та зарубіжжя; розробка нових циклів тематичного удосконалення – "Економічні основи діяльності медичних закладів" та "Промоція здоров'я".

З вірою у перемогу над російськими окупантами та йдучи у ногу з часом, згуртований колектив кафедри із оптимізмом дивиться у майбутнє і сподівається на успішну реалізацію своїх планів і задумів.

Примітка. У статтях збережено орфографію, пунктуацію та стилістику авторів.